

TJEKKIET/NÆSTVED: En tjekkisk journalist vil skrive en bog om 87-årige Zuzana Ledererova. Hun var blandt de tjekiske børn, som flygtede i 1939. Hun boede i Næstved i fire år, fandt kærligheden, men mistede sine familie.

Jødisk mors utrolige valg: Zuzana slap for nazi-døden

AF JAN JENSEN

Den 15-årige tjekiske pige Zuzana Böhm var forventningsfuld, da hun i november 1939 ankom til Næstved Banegård. Hun havde ingen anelse om, at hun var blandt de sidste, der nåede ud af landet i tide, og overlevede nazisternes jødeud-

drivelse.

Billetten til friheden var et zionist-kursus, og målet var en kibbutz i Palæstina, men så langt nåede den jødiske Zuzana aldrig.

Den 87-årige Zuzana Ledererova bor i dag i Prag, sammen med sin mand Arnost, som hun mødte under opholdet i Næstved.

En utrolig historie

Zuzana Ledererova er næsten blind, men billederne fra et langt dramatisk liv slettes aldrig. Den tjekiske journalist Judita Matyasova arbejder på at finde ud af, hvad der skete med de andre tjekiske børn, der flygtede ud af landet.

- Jeg har siddet i hendes stue, og hørt den skrøbelige

kvinde fortælle, hvad der skete, da hun flygtede. Med meget stille røst fortalte hun, at hendes mor valgte hende blandt tre søskende. Hun kunne kun vælge én af sine døtre til zionist-kurset. Jeg kunne ikke tro, at den historie aldrig var blevet fortalt, siger Judita Matyasova.

Beslutningen reddede Zuzana, men fik fatale følger for familien Böhm. Historien minder om William Styrons berømte bog, Sophie's Choice, og den skal udgives i Judita Matyasova's tjekiske version.

Tryghed hos Gerda Petersen

Zuzana blev modtaget af Ann Marie Nielsen, som tog sig af alle børnene i Næstved. Zuzana Böhm blev først indkvarteret hos familien Samson i en lejlighed Ringstedgade, men hun flyttede hurtigt.

Zuzana forklarede, at Hr. Samson udsatte hende for seksuelle overgreb. Ann Marie Nielsen fandt et nyt hjem, nemlig hos Gerda Petersen, som var cirka tredive år, og drev en håndarbejdsskole overfor Missionshotellet - i dag Hotel Kirstine.

Undervisning i Bygningen

Zuzana husker udsigten til gårdspladsen fra sit lille værelse. Hun lærte at sy, og om aftenen mødtes hun med sine tjekiske venner. Hun mindes ture til Herlufsholm Kostskole.

De cirka 30 jødiske børn mødtes en gang om ugen i »Bygningen«, hvor de blev undervist i den jødiske kultur og hebraisk. De skulle også lære landbrugsarbejdet, og flere hjalp til på gårdene i området.

Kun få kom til Palæstina, og Zuzana var ikke en af dem. Hendes held var, at hun blev forelsket i den tjekiske dreng Arnost, som hun stadig bor sammen med i Prag.

Flugten til Klinteby og Sverige

I april 1940 måtte børnene flygte ud af byen og skjule sig i Klinteby. Arnost nød at arbejde med landbrug, og Zuzana drømte om at blive uddannet indenfor kunsthåndværk. Men parret levede isoleret i frygt for at blive opsoget af de tyske

soldater. De mistede kontakten til mange af vennerne fra Næstved, og flygtede til Sverige i 1943.

Zuzana og Arnost blev gift i Göteborg, og efter krigen rejste de hjem. Men hverken venner eller familie havde overlevet, og parret besluttede at opsøge deres andet hjem i Næstved.

Ville tilbage til Næstved

De havde pakket alt, og gjort klar til rejsen. Men det var for sent. Det kommunistiske regime tvang dem til at blive.

- Zuzane's historie er et fantastisk eksempel på mod. Også et bevis på, hvordan forældre og børn i jeres land udviste sympati for de tjekiske børn. Jeg håber, at der er mennesker, der stadig kan huske børnene, siger Judita Matyasova.

Hun har kontakt med jødiske historikere Sverige, Danmark og Israel. Alle skal kende Zuzanas historie. ■

” Med meget stille røst fortalte hun, at hendes mor valgte hende blandt de tre søskende. Hun kunne kun vælge én af sine døtre til zionistkurset.

Judita Matyasova, journalist Tjekkiet

15-årige Zuzana Böhm fotograferet i Næstved. Hvem kan huske den unge kvinde, som også blev kaldt Suzi og Suze? En tjekkisk journalist følger i Zuzanas fodspor og besøger Næstved for at møde mennesker, der kender mere til de danske Liga-børn i Næstved. Privatfoto

Arnost ses her (i midten). Han er fotograferet i Nyrup, hvor han har samlet nogle venner. Arnost blev senere gift med Zuzana. Det skete efter en dramatisk flugt til Sverige. Privatfoto

Bygningen - også kendt som Industribygningen - blev ombygget i 1893. Arbejdernes Fællesorganisation købte ejendommen, som senere udviklede sig til Sydsjællands største forlystelsesetablissement. Bygningen blev revet ned i 1965, da FDB senere byggede et supermarked. Foto: Næstved Museum

LIGA-BØRN I DANMARK

◆ Det var en zionistiske organisation Jugend Alijah, der stod bag aktionen for at få børn og unge i sikkerhed. Børnene fik undervisning i den zionistiske ideologi og landbrugsfærdigheder, og det var meningen de skulle udvandre til Palæstina og medvirke til at opbygge et nyt jødisk hjemland.

◆ Næstved var en af mellemstationerne, og i Danmark var det »Kvindernes Liga for Fred og Frihed«, der stod for organiseringen.

◆ Justitsministeriet var ikke begejstrede, men der blev givet grønt lys på betingelse af, at der kun var tale om et midlertidigt ophold uden arbejdstilladelse.

◆ Cirka 300 jødiske børn i alderen 13-16 år fik ly i Danmark i krigsårene. Nogle nåede til Palæstina, men da Tyskland angreb Sovjetunionen i sommeren 1941 blev den sidste rute til Palæstina lukket.

◆ Knap 200 flygtningebørn strandede herhjemme, og i forbindelse med den tyske jødeaktion i oktober 1943 blev cirka 50 børn anholdt.

◆ Danske fiskere sejlede jøder i sikkerhed på den anden side af Øresund. De tog sig godt betalt, men næsten alle danske jøder nåede i sikkerhed. Således også Liga-børnene Zuzana og Arnost fra Næstved.

Zuzana utrolige eventyr

AF JAN JENSEN

RESEARCH: Det er tilfældigheder, der har bragt den tjekiske journalist Judita Matyasova på sporet af historien om Zuzana og hendes mand Arnost.

Judita Matyasova arbejder på dagbladet Lidove Noviny, og bragte i oktober 2010 en historie om den jødiske kvinde Helena. I dagbladet Lidove Noviny var der et foto af Helena og konstaterede, at ingen fra hendes familie havde overlevet nazisternes jødeforfølgelse.

Møde med Zuzanna og Arnost

- Tre dage efter blev jeg ringet op af Zuzana, og jeg fik hurtigt planlagt et møde med hende og hendes barnebarn, som havde taget billedet af Helena - hun var Zuzanas kusine. Det var et meget følelsesladet

møde, hvor Arnost beskrev billedet for Zuzana, som er næsten blind, siger Judita Matyasova.

Den gamle kvinde vidste ikke, hvad der var blevet af kusinen. Journalisten fik historien om, hvordan et zionist-kursus i Prag tilfældigt kom til at redde Zuzanas liv.

Ugentlig besøg

Sådan begyndte et stort detektivarbejde for Judita Matyasova. Hun efterforsker stadig historien om de jødiske børn, og en gang om ugen besøger hun Zuzana og Arnost. Det haster med at få historien fra den 87-åriges kvindes egen mund.

Zuzana Ledererova har fortalt, hvordan forældrene og hendes tre søskende levede et godt og fredeligt liv i byen Jihlava. Familien tog på ferie i udlandet, men pludselig mærkede de jø-

diske piger en stor forandring.

Jeg glædede mig

- Jeg havde ikke lov til at gå i biografen eller i parken. Alle vidste jeg var jøde, og hvis nogen så mig, så gik de over på den anden side af vejen.

Når Zuzana Ledererova husker tilbage, forstår hun ikke, hvorfor moderen ikke sendte Zuzanas to yngre søskende med. Hun konstaterer, at det må have været fordi, at moderen havde brug for hjælp hjemme.

- Det var hårdt for mor, at sende mig afsted til det ukendte, men jeg glædede mig. Jeg troede, det ville blive et eventyr, fortæller Zuzana Ledererova.

Hun har ofte tænkt, at hendes skæbne var blevet en anden, hvis ikke hun var blevet sendt på zionist-kurset. ■

Den jødiske pige, Zuzana Böhm, var kun 15 år, da hun kom til Næstved i 1939. Her mødte hun sit livs kærlighed Arnost. Billedet stammer fra cirka 1944, hvor det unge par blev gift i Göteborg, Sverige. Parret blev tvunget til at flygte fra Klinteby og ud af Danmark. Privatfoto

AF JAN JENSEN

HUSKER DU: Det er mange år siden, men der må være nogle mennesker i Næstved-området, som kan huske de tjekiske gæstebørn, som boede i byen i 1939 til 1943. Derfor kommer Judita Matyasova til Næstved 12.-16. april. Det sker som et led i researchen til den

kommande bog. Hun håber, at møde mennesker, der husker Zuzana og de andre børn.

Zuzana Böhm blev også kaldt Suze og Suzi. Hun boede først kort hos familien Samson i Kindheste-gade. Hun flyttedetil Gerda Petersen, som drev en håndarbejdsskole overfor Missionshotellet. Senere

boede Zuzana hos gård-ejer Jens Peter Jensen på Knudshøjgaard i Spjellerup. Han havde en søn, der hed Knud og hans søn bor stadig på gården. Se forsiden af avisen.

Nyrup og Klinteby

Zuzanas kæreste Arnost og hans kusine Vera boede på Skovridergården i Nyrup. Arnost holdt meget af landmandslivet og begyndte at uddanne sig. Zuzanes drøm var, at blive dygtig til at sy,

men parret blev tvunget til at flygte til Sverige i 1943.

Det unge par og resten af de danske Liga-børn måtte søge i sikkerhed i Klinteby i 1940. De jødiske børn kaldte huset »Domecek«. Det betyder lille hus, og det lå foran af familien Poulsens ejendom. Familien havde de tjekkoslovakiske pige Karoline Weigner boende. Hendes kælenavn var »Muska«.

De jødiske børn mødtes en gang om ugen i Bygningen i Næstved, hvor de blev

I 2004-2009 lavede journalist Judita Matyasova research på Franz Kafka, og blev medforfatter på bogen »Traveling with Franz Kafka«. Hun besøger Næstved 12-16. april for at møde mennesker, der kendte Zuzana og de andre jødiske børn. Privatfoto

undervist i den jødiske kultur og historie. ■

Ann Marie Nielsen var en central person. Her er hun omgivet af sine fosterbørn i »Bygningen« i Næstved i 1943. Fra venstre række 1: Edith Morawetz, Karoline Weigner, Edith Kraus, Ursula Katz, Margit Agula og Dina Kafka. Række 2: Vera Lederer (Arnost' kusine), Nemka Federer, Edith Holzner, Eva Eisner, Ann Marie Nielsen, Sláva Jeiteles, Hana Dub, Valda Jeiteles og Zuzana Böhm. Række 3: Zeev Bardfeld, Dasha Bergmann, Jiri Beinkoles, Hans Frank, Helene Eckstein og Eli Getreu. Række 4: Eli Spitz, Ricard OrNSTEIN, Hans Gold, Walter Eisner, Hardy Berger, Jehuda Steiner, Hanus Köser, Karel Steiner og Inga Barfeld. Privatfoto